

Akademik Başarı Düzeyleri Farklı Olan Lise Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeyleri

İbrahim YILDIRIM *

ÖZET

Bu çalışmada, akademik başarı düzeyleri düşük (lise) ve yüksek (süper lise) olan lise öğrencilerinin sosyal destek düzeyleri incelenmiştir. Araştırmanın kapsamına akademik başarısı düşük 320 (184 kız, 136 erkek) ve akademik başarısı yüksek 288 (196 kız, 92 erkek) olmak üzere toplam 608 lise öğrencisi alınmıştır. Araştırmaya ilişkin veriler araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ) ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde t testi kullanılmıştır. Akademik başarısı yüksek öğrencilerin akademik başarısı düşük öğrencilere göre aile ve öğretmenlerinden daha çok destek gördükleri anlaşılmıştır. Elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmış ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

ANAHTAR KELİMELER: Akademik başarı, Lise öğrencileri, Sosyal Destek.

SUMMARY: The Social Support Levels of Lyceé Students Who Had Lower or Higher Academic Performance

In this study, social support levels of students who had lower (lycée) or higher (super high school) academic achievement were examined. The sample of this study consisted of totally 608 students including 320 students from lower academic achievement (184 women, 136 men) and 288 students from higher academic achievement (196 women, 92 men). Perceived Social Support Scale (PSSS) developed by the researcher was utilized in this study. The data were analyzed by t test. The findings have shown that the students who had higher academic achievement had higher social support level of their families and teachers than those who had lower academic achievement. The findings were discussed in comparison to those recorded in the literature, and some suggestions were made.

KEY WORD: Academic Achievement, Lyceé Students, Social Support.

GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı, akademik başarı düzeyleri farklı olan "lise" ve "süper lise" öğrencilerinin aile, arkadaş ve öğretmenlerinden aldıkları sosyal destek düzeylerini incelemektir. Sosyal destek, bireyin çevresinden sağladığı sosyal ve psikolojik destek olarak tanımlanabilir. Sosyal desteğin kuramsal temeli Kurt Lewin'in Alan Kuramı ve davranış tanımına dayanır (Baldwin, 1967). Lewin'e göre, davranış psikolojik çevrede oluşan değişimdir. Psikolojik çevrenin tüm öğeleri davranışı etkiler ve bu nedenle dış durumların anlatımıdır. Öyleyse, bireyin olumsuz davranışlarını ortadan kaldırmak ve yeni davranışlar kazanmasını sağlamak onun psikolojik çevresinde değişiklik yapmasına yardımcı olmakla mümkün olabilir. Bu anlamda bireyin sosyal destek sistemi onun psikolojik çevresi içerisinde yer almaktadır (Yıldırım, 1997).

Pearson (1990)'ın belirttiği gibi, sosyal destek yeni bir kavram değildir. Değişik oryantasyonlara sahip psikolojik danışman veya psikoterapistler, sosyal psikologlar, sosyologlar, sosyobiologlar, aile terapistleri bireyin sosyal ilişkileri ve sosyal çevrenin önemini vurgulamakta; giderek bireyin etkili uyumu ve gelişimi için bireyin ailesi, arkadaşları, sosyal çevresi ve sosyal destek sistemi içindeki diğer faktörlerin rolü üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bireyin bu sosyal destek sistemi ve sosyal ilişkilerini biçimlendiren sosyal, politik ve ekonomik nitelikli birtakım faktörler bulunmaktadır. Bu çerçevede bireyin ailesi, en geniş aile çevresi, arkadaşları, karşı cinsten yakın arkadaşı, iş arkadaşları, komşuları, öğretmenleri, çevresinde yer alan ideolojik, dinsel veya etnik gruplar ile bireyin içinde yaşadığı toplum gibi faktörler o bireyin sosyal destek kaynaklarını oluşturmaktadır. Bireyin kendisinde veya destek kaynaklarında meydana gelen değişimler nedeniyle bireyin sosyal destek düzeyi değişebilir. Örneğin, aile bireyleri veya eşler arasındaki

* Yard. Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı öğretim üyesi

çatışmalar, baba veya annenin işini kaybetmesi veya eşlerden birinin ölümü, sosyal beceri noksanlığı veya bireydeki cinsel sapmalar, bireyin formal ve informal yardım kaynakları konusundaki bilgisizliği, göçler, hastalık, ailenin istemediği bir dinden veya etnikten biriyle evlenmek vb. durumlar bireyin sosyal destek düzeyini düşürebilir (Yıldırım, 1997).

Sosyal destek sisteminin bilinmesi bireye (danışan) farklı şekillerde yardım etmekte (Caplan 1974, House, 1981); bireyin sosyolojik ve psikolojik sorunlarının çözümünde, önlenmesinde ve tedavisinde zorlanmalı durumlarla başa çıkabilmesinde, bireyin ruh sağlığını koruyabilmesinde ve ayrıca öğrencilerin akademik başarılarının yükselmesinde güçlü bir kaynak olarak rol oynamaktadır. Cutrona ve arkadaşları (1994) öğrencilerin akademik başarıları ile algıladıkları ana baba sosyal desteği arasında pozitif yönde bir ilişki bulunduğunu; yine, Wentzel (1994), öğrencilerin öğretmenleri ve arkadaşlarından elde ettikleri sosyal desteğin, onların sosyal amaçlarıyla pozitif yönde ilişki olduğunu; Levitt (1994) ise akademik başarı ile sosyal destek arasında doğrudan pozitif yönde bir ilişki olduğunu vurgulamaktadırlar. Klooomok ve Cosden (1994) ise öğrenme güçlüğü olan çocuklarda benlik kavramı, olumsuz akademik benlik ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişkiyi inceleyerek, sosyal desteğin olumlu akademik benlik geliştirmedeki önemini vurgulamışlardır.

Türk toplumunda "başarı" kavramının en önemli faktörlerden birisi haline geldiği (Baltaş, 1993), anababaların çocuklarının akademik başarılarının yükselmesi ve üniversiteye girebilmeleri amacıyla olağanüstü özverili davrandıkları ve borçlanma pahasına da olsa çocuklarını özel okullarda okutmaya yöneldikleri; ancak, çoğu öğretmen ve anababanın, öğrencinin akademik başarısını etkileyen faktörlerden (Özguven, 1974) çoğunun farkında olmadıkları gözlenmektedir. Bununla birlikte, özellikle, öğrencisiyle sağlıklı ilişkiler içinde bulunan öğretmenlerin okuttuğu dersleri öğrencilerin daha çok sevdikleri ve başarılı oldukları; öğretmeni tarafından azarlanan, suçlanan öğrencilerin o öğretmenin dersinden başarısız oldukları, derse karşı olumsuz tutum geliştirdikleri de gözlenmektedir. Öğrencilerin akademik başarıları ile bir bütün olarak gelişmelerini etkileyen faktörler arasında "aile", "arkadaş" ve "öğretmen" desteği faktörleri de sıralanabilir. Aslında bu konuda yurtdışında yapılmış çok

sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak, bugüne kadar Türk eğitim sisteminde öğrencilerin akademik başarıları ile bir bütün olarak gelişmelerinin desteklenmesine yönelik olarak öğrencilerin sosyal destek sistemlerine işaretle eden bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu konudaki boşluğu doldurmak ve bireyin sosyal destek sistemi ile işlevselliği arasındaki ilişkiye dikkat çekmek ve bireyin sosyal destek sistemi içindeki sorunlarıyla başa çıkmasına; varsa, sosyal destek sistemi içerisindeki olumsuz öğeleri değiştirmesine ve sisteminin gelişmesine yardım etmek önemli görünmektedir.

Belirtilen nedenlerle bu çalışmada, akademik başarı düzeyleri farklı olan lise öğrencilerinin kendi ailesi, arkadaşları ve öğretmenlerinden elde ettikleri sosyal destek düzeyleri incelenmiştir.

Problem

Araştırmada temel olarak "lise ve süper lise öğrencilerinin aile, arkadaş ve öğretmenlerinden sağladıkları sosyal destek düzeyleri birbirinden manidar olarak farklı mıdır?" sorusuna yanıt aranmıştır. Bu temel soruya dayalı olarak araştırmada aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

a- "Lise" ve "süper lise" öğrencilerinin genel sosyal destek düzeyleri birbirinden manidar olarak farklı mıdır?

b- "Lise" ve "süper lise" öğrencileri, aile, arkadaş ve öğretmenlerinden sosyal destek kaynakları olarak en çok hangisinden destek almaktadırlar?

c- "Lise" ve "süper lise" öğrencilerinin kendi ailelerinden, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden aldıkları sosyal destek düzeyleri arasında manidar fark var mıdır?

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma kapsamına giren bireyler, ölçme araçları, verilerin toplanması ve analizi üzerinde durulmuştur.

Araştırma Kapsamına Giren Bireyler

Araştırmanın kapsamına Ankara'da bulunan Aşağı Ayrancı, Anıttepe ve 100. Yıl Liselerinin "lise" ve "süper lise" kısımlarında 1996-1997 öğretim yılında okuyan

öğrenciler girmektedir. Süper Lise'ye girebilmesi için öğrencinin orta okuldaki üç yıllık başarı ortalaması esas alınmaktadır. Bu nedenle "süper lise"de okuyan öğrenciler, "lise"de okuyan öğrencilere göre daha başarılı kabul edilmişlerdir. Öğrencilerin toplam öğrenim sürelerinde ve yaşlarında benzerlik sağlamak amacıyla, belirtilen okulların "lise" kısmı ikinci sınıflarından 184 kız ve 136 erkek; "süper lise" kısmının birinci sınıflarından ise 196 kız ve 92 erkek olmak üzere toplam 608 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır.

Ölçme Araçları

Araştırmada örneklem grubuna giren öğrencilerin sosyal destek düzeylerini ölçmek amacıyla, Yıldırım (1997) tarafından geliştirilmiş olan Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ) kullanılmıştır. ASDÖ, "aile", "akraba", "arkadaş", "öğretmen" ve "toplum" olmak üzere beş alt ölçeğe sahiptir. Beş tanesi alt ölçeklere ilişkin ve birisi de toplam olmak üzere ASDÖ'den altı çeşit puan elde edilmektedir. Tüm alt ölçekler için ortak olan 26 durum cümlesi bulunmaktadır. Likert tipi üçlü derecelendirilmiş olan ölçekten elde edilen puanların yüksekliği bireyin sosyal destek düzeyinin de yüksek olduğu anlamına gelmektedir. ASDÖ'nün yapısı, araştırmacının amacına uygun olarak istenen alt ölçeklerinin kullanılmasına uygun olarak hazırlanmıştır. Bu çalışmada da sadece "aile", "arkadaş" ve "öğretmen" alt ölçekleri kullanılmıştır. ASDÖ'nün güvenilirlik katsayısı Cronbach Alpha ile hesaplanmıştır. Alfa güvenilirlik katsayısı ölçeğin tümü için 0.93; Aile (Aİ) = 0.79; arkadaş (AR) = 0.74; öğretmen (ÖĞ) = 0.75 olarak bulunmuştur. Geçerlik çalışması için ASDÖ ile Harter'in geliştirdiği Çocuklar ve Gençler için Sosyal Destek Ölçeği toplam puanları arasındaki korelasyona hesaplanmış ve katsayı 0.69 olarak bulunmuştur. Yıldırım (1997) tarafından yapılan çalışmadan elde edilen ASDÖ'nün geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular, ölçeğin güvenle kullanılabileceğini göstermektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Örneklem grubuna giren öğrencilere ölçme araçlarının uygulanabilmesi için, önce, okul yöneticileri ve psikolojik danışmanlar (rehber öğretmenler) ile görüşülmüş; kendilerine araştırmanın amacı, kullanılacak ölçme araçlarının içeriği ve uygulamanın nasıl yapılması gerektiği konularında bilgi sunulmuş, yardımları istenmiştir. Daha sonra uygulama yapılacak sınıfta derse giren

öğretmenlerle görüşülmüş ve öğretmenlere araştırma konusunda bilgi sunulmuş destekleri istenmiş, uygulama gün ve saatleri birlikte saptanmıştır. Saptanan uygulama gün ve saatlerinde sınıflara gidilerek, öğrencilere araştırma hakkında yeterli bilgi sunulmuş ve ölçme araçlarını içinden geldiği gibi ve doğru olarak cevaplandırmaları yönünde öğrenciler güdülendirilmişlerdir. Öğrencilerin sorulara doğru olarak ve içten tepkide bulunabilmelerini sağlamak amacıyla ölçme araçlarının üstüne isim ve adreslerini yazmamaları istenmiştir.

Ölçme araçları ile elde edilen verilerin analizinde SYSTAT bilgisayar paket programından yararlanılmıştır. Verilerin analizinde, bağımsız örneklem gruplarının ortalamaları arasındaki farkların kontrolü için kullanılan "t" testi kullanılmıştır. Araştırmada hata payı .05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, "lise" ve "süper lise" öğrencilerinin aile, arkadaş ve öğretmenlerinden elde ettikleri sosyal destek düzeyleri karşılaştırılarak elde edilen bulgular sunulmuş ve yorumlanmıştır.

"Lise" ve "Süper Lise" Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmada ele alınan sorulara yanıt bulmak amacıyla "lise" ve "süper lise" öğrencilerinin aile, arkadaş ve öğretmenlerden elde ettikleri sosyal destek ile genel sosyal destek düzeylerine ilişkin veriler analiz edilerek, gruplara ilişkin n, \bar{x} , s değerleri ile "t" testi sonuçları Tablo-1'de gösterilmiştir.

Tablo 1- Lise ve Süper Lise Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin n, \bar{x} , s Değerleri ile t Testi Sonuçları

Sosyal Destek	Lise			Süper Lise			t Değeri
	n	\bar{x}	s	n	\bar{x}	s	
Aile	320	66.49	8.17	288	72.43	6.24	10.143***
Arkadaş	320	64.65	8.96	288	66.00	8.51	1.909
Öğretmen	320	46.70	10.84	288	53.32	9.19	8.151***
GENEL	320	177.53	19.25	288	191.76	17.67	9.244***

*** p<.001

Tablo-1 kullanılarak, önce "lise" ve "süper lise" öğrencilerinin sosyal destek düzeyleri karşılaştırılmış, sonra "süper lise" öğrencilerinin aile, arkadaş ve öğretmenlerden aldıkları destek düzeyleri ile genel sosyal destek düzeyleri açıklanmış; daha sonra ise "lise" ve "süper lise" öğrencilerinin sosyal destek kaynakları önem sırasına göre belirtilmiştir.

"Lise" ve "Süper Lise" Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeyleri

Tablo-1'de görüleceği gibi, "süper lise" öğrencilerinin genel sosyal destek puan ortalaması ($\bar{x}=191.71$), "lise" grubunun ortalamasından ($\bar{x}=177.53$) manidar düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t=9.244$, $p<.001$). Aynı şekilde, "süper lise" öğrencilerinin hem "aile" ($\bar{x}=72.43$) hem "öğretmen"den ($\bar{x}=53.32$) elde ettiği sosyal destek puan ortalamaları "lise" grubunun ortalamalarından manidar düzeyde yüksek çıkmıştır. Buna karşın, her iki grubun "arkadaş" sosyal destek puan ortalamaları incelendiğinde, "süper lise" grubunun ortalaması biraz daha yüksek görünmekle birlikte, grupların ortalamaları arasında gözlenen bu fark manidar çıkmamıştır ($t=1.909$, $p>.05$).

"Lise" Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeyleri

"Lise" grubu sosyal destek düzeyi bakımından kendi içinde değerlendirildiğinde, "aile" desteği puan ortalamasının en yüksek; "öğretmen" desteği puan ortalamasının ise en düşük olduğu gözlenmektedir. "Lise" grubunun "aile" desteği puan ortalaması "arkadaş" desteği puan ortalamasından ($t=2.713$, $p<.01$) ve yine "aile" desteği puan ortalaması "öğretmen" desteği puan ortalamasından ($t=26.104$, $p<.001$) manidar düzeyde yüksek bulunmuştur. Aynı şekilde, "lise" grubunun "arkadaş" desteği puan ortalaması, "öğretmen" desteği puan ortalamasından ($t=22.866$, $p<.001$) manidar düzeyde daha yüksek çıkmıştır.

"Süper Lise" Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeyleri

"Süper lise" grubu sosyal destek düzeyi bakımından kendi içinde değerlendirildiğinde, "lise" grubuna benzer

şekilde, "aile" desteği puan ortalamasının en yüksek; "öğretmen" desteği puan ortalamasının ise en düşük olduğu gözlenmektedir. "Süper lise" grubunun "aile" desteği puan ortalaması, "arkadaş" desteği puan ortalamasından ($t=10.355$, $p<.001$) ve yine "aile" desteği puan ortalaması, "öğretmen" desteği puan ortalamasından ($t=29.233$, $p<.001$) manidar düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Aynı şekilde, "süper lise" grubunun "arkadaş" desteği puan ortalaması, "öğretmen" desteği puan ortalamasından ($t=23.310$, $p<.001$) manidar düzeyde yüksek çıkmıştır.

Önem Sırasına Göre "Lise" ve "Süper Lise" Öğrencilerinin Sosyal Destek Kaynakları

Bulgulardan anlaşılacağı üzere, hem "lise" hem "süper lise" öğrencilerinin en çok destek aldıkları kaynakların başında aile, ikinci sırada arkadaş ve son sırada ise öğretmenler gelmektedir. İkinci sırada önemli destek kaynağı olmasına karşın, grupların arkadaşlarından elde ettiği destek düzeyleri arasında manidar fark çıkmaması, grupların, arkadaşlarından benzer düzeylerde destek aldıkları anlamına gelebilir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu bölümde öncelikle araştırmadan elde edilen bulgular özetlenerek kısaca tartışılmış, ardından bazı önerilerde bulunulmuştur.

(a) "Süper lise" öğrencilerinin genel sosyal destek düzeyleri, "lise" grubunun sosyal destek düzeyinden manidar olarak daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgular, öğrencilerin akademik başarıları ile aile, arkadaş ve öğretmenlerden sağlanan sosyal destek arasında pozitif yönde bir korelasyon bulunduğuna; ayrıca "süper lise" öğrencilerinin "lise" grubuna kıyasla akrabalar, komşular, toplumdaki çeşitli kurum ve kuruluşlar, siyasal ve ideolojik gruplar gibi formal ve informal kaynaklardan daha çok destek gördüklerini akla getirmektedir. Bunda öğrencilerin aile yapıları, anne ve babaları arasındaki ilişkinin niteliği ile eğitim anlayışları, ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyi, anne ve babanın öğrenim düzeyi ve mesleği, hüsüm ve akrabalarından oluşan en geniş aile çevresi, ailenin siyasal ve ideolojik eğilimleri gibi faktörler rol oynamış olabilir. Bu nedenlerle öğrencilerin sosyal destek düzeyi-

lerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi yararlı olabilir.

(b) Hem "lise" hem de "süper lise" gruplarının en çok sosyal destek aldıkları kaynakların başında "aile"; ikinci sırada "arkadaş" ve son sırada ise "öğretmen" gelmektedir. Ailenin en önemli sosyal destek kaynağı olması, çocuğun veya gencin eğitiminde ailenin rolüne işaret etmekte ve özellikle anababaların okul ortamına çekilebilmelerinin gereğini vurgulamaktadır. Bu nedenle, veli-okul ilişkilerini güçlendirmeye, eğitimde ortak anlayış ve işbirliği geliştirmeye ve velilerin çocuklarının eğitiminde daha çok sorumluluk almalarına yönelik olarak bazı programların geliştirilip uygulamaya konulmasına ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır.

Yine öğrencilerin kendi öğretmenlerinden daha çok destek sağlamaları gerektiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle, birincisi, öğrencilerin sosyal destek kaynaklarını tanımları, bu kaynaklardan yararlanabilmeleri ve sosyal becerilerini geliştirebilmeleri için öğrencilere yönelik çeşitli programların hazırlanarak uygulanması gerekir. İkincisi, öğretmenlerin kendi öğrencilerine daha çok destek olabilmeleri amacıyla öğretmenlere yönelik olarak sosyal destek programlarına ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır.

(c) Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, "süper lise" öğrencilerinin kendi ailesinden ve öğretmenlerinden elde ettikleri destek düzeyleri, "lise" öğrencilerinin sosyal destek düzeylerinden manidar olarak daha yüksek bulunmuştur. "Süper lise" grubunun "lise" grubuna göre daha çok öğretmen desteğine sahip olması üzerinde durulması gereken bir konudur. Gözlemler de başarılı öğrencilerin öğretmenleri tarafından desteklendiği ve ilgi gördüğü veya öğretmenleri tarafından desteklenen seviyenin, ilgi gösterilen öğrencilerin daha başarılı olduğu yönündedir. Bu bulgular öğretmen-öğrenci, anababa-öğrenci ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik programların hazırlanması gerektiğine işaret etmektedir. "süper lise" ve "lise" gruplarının kendi arkadaşlarından elde ettikleri destek düzeyleri arasında manidar fark çıkmamasına karşın, arkadaş desteği ikinci sırada önemli görünmektedir. Bu nedenle, arkadaşlık ilişkilerini geliştirmeye yönelik olarak bazı programlar hazırlanarak rehberlik hizmetleri çerçevesinde psikolojik danışmalar (rehber öğretmenler) tarafından öğrencilere uygulanabilir.

(d) Elde edilen bu bulgulardan yola çıkarak, ailesinin veya öğretmenlerinin sağladıkları desteğin öğrencilerin akademik başarıları ile pozitif yönde ilişkili olduğu söylenebilir. Bu bulgular, Cutrona ve arkadaşları (1994), Wentzel (1994) ve Levitt (1994)'in elde ettikleri bulgularla tutarlılık göstermektedir. İlgili araştırmalardan anlaşılmaktadır ki, "sosyal destek" öğrencinin akademik başarısı üzerinde ve ruh sağlığının korunmasında rol oynayan en önemli faktörlerden birisidir.

Öğrenci, kendi ailesinden veya öğretmenlerinden elde ettiği desteği iki şekilde kazanmış olabilir: Birincisi, akademik başarıyı etkileyen faktörler (Özgüven, 1974) bakımından oldukça iyi bir potansiyele ve koşullara sahip olan öğrenci, yüksek bir performans gösterdiği için ailesi ve öğretmenlerinin de desteğini almış olabilir. Nitekim, akademik başarısı yüksek olan öğrencilere anababaların ve öğretmenlerin daha yakın, kabul edici davrandıkları, onları çeşitli fırsatlarda övdükleri, güvenlerini hissettirdikleri, bu öğrencilerle daha yakından ilgilendikleri; buna karşın, düşük akademik başarıya sahip öğrencilere karşı ise yargılayıcı, suçlayıcı ve ilgisiz davrandıkları gözlenmektedir. İkincisi, gerçekte öğrencinin potansiyeli ve koşulları ne olursa olsun, ailenin ve öğretmenlerin öğrenciye verdikleri destek öğrenciyi güdülemiş ve akademik başarısının yükselmesine yardım etmiş olabilir. Aslında bu iki durumun birlikte bir süreç olarak işlediği ve sonuçta öğrencinin başarısının yükselmesine katkıda bulunduğu öne sürülebilir. Sonuçta, öğrenci bu desteği ne şekilde elde etmiş olursa olsun, öğretmen-öğrenci ilişkileri arkadaş ilişkileri ve anne baba ile öğrenci arasındaki ilişkileri daha kaliteli hale getirmek, öğretmeni, arkadaşları ve anne babasından öğrencinin daha üst düzeyde destek elde etmesine yardım edecek bazı "Sosyal Destek Programları"nın hazırlanarak uygulamaya konulması, akademik başarılarının yükselmesi için önemli görünmektedir. Bu programlar "rehber öğretmenler" aracılığı ile uygulanabilir.

(e) Öğrencilerin sosyal destek kaynaklarından en etkili biçimde yararlanabilmeleri sosyal ilişkilerdeki girişkenlikleri ve sosyal ilişkilerdeki başarıları ile de ilgili olabilir. Bu nedenlerle, yukarıda sözü edilen "Sosyal Destek Programları"nın yanısıra öğrencilere yönelik olarak sosyal destek kaynaklarından en üst düzeyde yararlanabilmeleri için "atılacak eğitimi" (Voltan-Acar, 1980, Whirter ve Voltan-Acar, 1985), iletişim becerile-

rini geliştirme (Korkut, 1996), "sosyal becerilerin geliştirilmesi" (Akkök, 1996a, 1996b) ile sosyal ilişkileri geliştirme gibi programların uygulanması gerekli görülmektedir.

(f) Türkiye sekiz yıllık zorunlu bir eğitim sürecine girmektedir. Bu süreçte "rehber öğretmen"lere büyük görevler düşeceği anlaşılmaktadır. Rehberlik hizmetlerinin okullarda gereği gibi sunulabilmesi demokratik ve insancıl bir eğitim anlayışını zorunlu kılmaktadır. İnsancıl ve demokratik eğitim anlayışının eğitim sistemimizde oturtulabilmesi, öğrencilerin sosyal destek sistemlerini geliştirebilmeleri, sosyal destek kaynaklarını harekete geçirebilmeleri ve dolayısıyla akademik başarılarının yükselmesine katkıda bulunabilmek amaçlarıyla, tüm "rehber öğretmen"lerin yukarıda geliştirilmesi önerilen "Sosyal Destek Programları"nın titizlikle uygulamaları gerekli görülmektedir.

(g) Bu çalışmada, farklı akademik başarı düzeylerine sahip lise öğrencileri, sadece aile, arkadaş ve öğretmenlerinden elde ettikleri destek düzeyleri açısından incelenmiştir. Oysa, aile, arkadaş ve öğretmenlerin yanı sıra akraba; etnik, dinsel ve siyasal gruplar; komşular ve bireyin içinde yaşadığı toplum gibi formal ve informal faktörler de bireyin sosyal yardım kaynaklarını oluşturmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin akademik başarılarının yanı sıra, kimlik gelişimi, yalnızlık düzeyleri ve ruh sağlığı gibi nitelikleri ile sosyal destek kaynakları ve sosyal destek sistemi arasındaki ilişkiler de incelenebilir.

(h) Bu çalışmada lise düzeyindeki öğrencilerin sosyal destek düzeyleri incelenmiştir. Temel eğitim düzeyindeki öğrenciler üzerinde yapılacak sosyal destek ile ilgili çalışmalar, onların akademik başarıları ve bir bütün olarak gelişmeleri açısından daha manidar olabilir. Bu nedenle, benzeri çalışmaların temel eğitim öğrencileri üzerinde de yapılması yararlı olabilir.

KAYNAKLAR

- Akkök, F.; (1996a) İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi (Öğretmen El Kitabı) MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Akkök, F.; (1996b) İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi (Anne ve Baba El Kitabı) MEB talim ve Terbiye Kurulu Bakanlığı, Ankara.
- Baltaş, A.; (1993) **Öğrenme ve Sınavlarda Üstün Başarı**. Remzi Kitabevi, 8. Basım, İstanbul.

- Boldwin, L.A.; (1967) **Theories of Child Development**. John Willey and Sons, Inc. New York.
- Caplan, G.; (1974) **Support System and Community Mental Health**. New York: Behavioral Publications.
- Cutrona, C.E; ve ark.; (1994) Parental Social Support and Academic Achievement: An Attachment Theory Perspective. **Journal of Personality and Social Psychology**, 66(2), 369-378.
- House, J.; (1981) **Work Stress and Social Support**. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Kloomok, S; Cosden, M; (1994) Self-Concept in Children with Learning-Disabilities-The Relationship Between Global Self-Concept, Academic Discounting, Nonacademic Self-Concept, and Perceived Social Support. **Learning Disability Quarterly**. 17(2), 140-153.
- Korkut, F; (1996) İletişim Becerileri Eğitiminin Lise Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirmelerine Etkisi. **3P Dergisi**, 4(3), 191-198.
- Levitt, M.J. ve ark.; (1994) Social Support and Achievement in Childhood and Early Adolescence: A Multicultural Study. **Journal of Applied Developmental Psychology**, 15(2), 207-222.
- Özgülven. İ.E; (1974) **Akademik Başarıyı Etkileyen Zihinsel Olmayan Faktörler**. (Bir araştırma), Ankara.
- Pearson, R.E; (1990) **Counseling and Social Support (Perspectives and Practice)** California: SAGE Publication, Inc.
- Voltan-Acar, N; (1980) **Grupla Psikolojik Danışmanın Bireylerin Atılganlık Düzeylerine Etkisi** Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Wentzel, K.R.; (1994) Relations of Social Goal Pursuit to Social Acceptance, Classroom Behavior, and Perceived Social Support. **Journal of Education Psychology**, 86(2), 173-182.
- Whirter, J.J ve Voltan-Acar, N; (1985) **Çocukla İletişim**. Nüve Matbaası, Ankara.
- Yıldırım, İ; (1997) Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Geliştirilmesi Güvenirliği ve Geçerliliği. **Hacettepe**